



**Analiza podataka o javnim konkursima
u sektorima javnog informisanja,
civilnog društva, omladine i kulture**

Sadržaj

1. Javni konkursi: dobri u teoriji, loši u praksi	3
1.1 Pregled glavnih nalaza	4
2. Preporuke	8
3. Nalazi	9
3.1 Mediji: Državni novac za propagandu	9
Procedura dobra, primena loša	12
3.2 Civilno društvo: Podrška za status quo	13
Diskrecione procedure i nedovoljno transparentnosti	17
3.3 Kultura: Na marginama javnog interesa	18
Ministarstvo kulture - glavni izvor novca za konkurse u oblasti kulture	21
3.4 Mladi: Bez prava na prigovor	23
Lokalne samouprave, bez adekvatnog plana za podršku mladima	24
4. Put otvaranja podataka	27
5. Metodologija	28
6. O projektu	30
6.1 Zašto ovo radimo?	30
6.2 Koje probleme želimo da rešimo?	30
6.3 Ko smo mi?	30

1. Javni konkursi: dobri u teoriji, loši u praksi

BIRN Srbija, u partnerstvu sa Građanskim inicijativama i timom istraživača iz 15 lokalnih organizacija civilnog društva, predstavlja do sada najobimniju bazu javnih konkursa u sektorima medija i javnog informisanja, kulture i umetnosti, organizacija civilnog društva i omladine.

Iako svi sektori, koji se dominantno finansiraju kroz ovaj mehanizam, dele iste ili slične probleme do sada nije bilo pokušaja da se oni sagledaju na osnovu sveobuhvatne analize podataka i da se ponude zajednička rešenja za pitanja nedovoljne transparentnosti, nedorečenih pravila i neusaglašene prakse u sprovođenju javnih konkursa.

Novac, koji se svake godine daje iz republičkog, pokrajinskog i lokalnih budžeta je najvažniji izvor finansiranja za navedene sektore.

Javni konkursi se u teoriji smatraju najboljim modelom finansiranja, jer podrazumevaju takmičenje najboljih projektnih ideja; jasne i fer kriterijume; kao i cilj i namenu potrošnje sredstava koji treba da budu u skladu sa javnim interesom.

Međutim, u praksi, javni konkursi sve češće postaju predmet interesovanja javnosti zbog brojnih zloupotreba, kršenja procedura i sumnje na korupciju. Milionski iznosi dodeljeni tabloidnim medijima, koji broje više hiljada kršenja etičkih i profesionalnih standarda svake godine ili organizacijama civilnog društva, koje pred samo otvaranje konkursa osnivaju osobe blisko povezane sa vladajućom strukturom, samo su neki od krupnih primera zloupotreba.

Prvi korak u sprečavanju zloupotreba bilo bi objavljivanje što većeg broja relevantnih podataka u vezi sa konkursima i što potpuniji uvid javnosti u ovaj vid potrošnje. Zato ova baza nudi sveobuhvatni pregled finansiranja kroz ova četiri sektora i daje uvid, ne samo u obim javne potrošnje, već i u zajedničke probleme u implementaciji konkursne procedure i dostupnosti informacija o sprovedenim konkursima.

Baza podataka daje mogućnost za dalju evaluaciju sprovedenih konkursa na nivou lokalnih samouprava, daje polazišta za unapređenje javnih politika u oblastima javnog informisanja, civilnog društva, kulture i omladine i predstavlja bazu organizacijama okupljenim oko platforme Javno o javnim konkursima za zagovaranja ujednačene, transparente i uređene procedure za sprovođenje javnih konkursa na svim nivoima vlasti.

1.1 Pregled glavnih nalaza

Baza daje pregled potrošnje preko **5 milijardi dinara** (tačnije 5.289.939.155 dinara ili gotovo 45 miliona evra), za **12.897 projekata** i **5.985 korisnika** u oblastima javnog informisanja, civilnog društva, kulture i omladine, tokom 2019. i 2020. godine. Prosečna vrednost projekta je **410.168,2 dinara** odnosno oko **3,5 hiljada evra**.

	MEDIJI I INFORMISANJE		OCD		KULTURA I UMETNOST		OMLADINA		
GODINA	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020	UKUPNO
BROJ KONKURSA	147	↓ 137	239	↓ 198	60	↓ 45	7	↓ 3	836
BROJ PROJEKATA	1747	↓ 1729	3755	↓ 2880	1423	↓ 1269	79	↓ 15	12,897
VREDNOST KONKURSA	1,3 + MILIJARDE RSD	↑ 1,4 + MILIJARDE RSD	985,3 + MILIONA RSD	↓ 850,5 + MILIONA RSD	354,3 + MILIONA RSD	↓ 354,1 + MILIONA RSD	15,3 + MILIONA RSD	↓ 3,6 + MILIONA RSD	5,2 + MILIJARDE RSD

U bazi se u ovom trenutku nalaze podaci o konkursima iz **161 grada i opština u Srbiji**, a u narednom ciklusu istraživanja, planirana je dopuna ovih podataka, kao i objavljivanje informacija o potrošnji u okviru republičkih ministarstava i pokrajinskih sekretarijata i podataka o javnim konkursima za 2021. godinu.

Na osnovu dostupnih podataka i uporednog pregleda stanja u posmatranim sektorima može se izvući nekoliko opštih zaključaka:

Kroz ovaj mehanizam najviše novca odvaja se za javno informisanje, i na nivou ukupno uloženog novca i na nivou prosečne vrednosti pojedinačnih projekata. Iako je korisnika i projekata u okviru konkursa za podršku civilnom društvu brojčano više, prosečna vrednost tih projekata je gotovo 3 puta manja od medijskih projekata. Najmanje novca i najmanji broj projekata, izdvaja se za omladinu.

Među deset najskupljih projekata nalazi se čak 8 medijskih, a ostala dva projekta su Fondacija Exit i Timočka Eparhija. Njihovi projekti zajedno vrede više od 300 miliona dinara. Nasuprot njima, postoji čak **5441 projekat, čija vrednost ne prelazi 100.000 dinara**.

Najveći dobitnici na javnim konkursima su:



Više informacija o ovoj potrošnji možete pogledati ovde:
<https://public.flourish.studio/visualisation/5786265/>

Zvanične internet prezentacije lokalnih samouprava zadovoljavaju samo minimum transparentnosti. Obično se na ovim sajtovima nalaze javni pozivi i odluke/rešenja o dodeli novca, ali ništa više od toga. Na primer, gotovo redovno izostaju podaci o komisijama i kriterijumima na osnovu kojih su birani njihovi članovi, **ne postoje izveštaji o evaluaciji** sprovedenih projekata niti o njihovim rezultatima, kao ni informacija da li su pare namenski potrošene.

“Kao pozitivan primer dostupnosti podataka treba istaći sajt uprave za kulturu Novog Sada koja na internet prezentaciji, u sekciji konkursi, objavljuje sve javne pozive u oblasti kulture, izdavaštva i javnog informisanja. Negativan primer je sajt opštine Kula, jer je od ukupno 14 konkursa za finansiranje projekata kulture i udruženja građana, samo u jednom slučaju je objavljeno je rešenje o dodeli novca, a ni ono nije kompletno već sadrži samo nazive korisnika, ali ne i nazive projekata. Za neke gradove sam podatke tražila u Službenim listovima grada, jer na sajtu nije bilo ničega, kao na primer u Kruševcu“.

Bojana Vlajović Savić, istraživačica i članica Res Publika

U u prilog zaključku o nedovoljnoj transparentnosti opština i gradova treba dodati i podatak da 41 samouprava (više od četvrtine) nije na vreme, u zakonskom roku ili nije uopšte dostavila podatke o javnim konkursima na Zahtev za pristup informacijama, koji je uputio BIRN.

Takođe, svega 32 uprave su svoje odgovore poslale u „otvorenom“ formatu, pogodnom za mašinsku obradu. U vremenu kada se digitalizacija promovise kao jedan od glavnih ciljeva razvoja, javne uprave nisu u dovoljnoj meri prepoznale vrednost otvorenih podataka, a njihova reakcija na zahtev da se podaci pošalju u mašinski čitljivom formatu varirala je od iznenađenja do otpora.

Konkursna procedura, kvalitet dostupne dokumentacije, čak i kvalitet odgovora na Zahtev za pristup informacijama, variraju od uprave do uprave. Uzrok tome su velika diskreciona ovlašćenja i nedorečeni zakoni i pravilnici, koji otvaraju prostor za loše sprovođenje i zloupotrebu javnih konkursa. Međutim, standardizacija pravila i objavljivanje podataka samo su prvi korak ka obezbeđivanju toga da javni konkursi zaista i služe javnom interesu. Na primer, konkursi za javno informisanje, koji u odabranom uzorku imaju najbolje razrađene procedure i standardizovanu primenu i dalje u najvećoj meri favorizuju medije bliske vlasti.

Jedan od glavnih problema je **potpuni izostanak procene na koji način su sprovedeni projekti doprineli javnom interesu** i koji su njihovi konkretni rezultati u zajednicama u kojima su sprovedeni. Podatak da je **1.104 (od ukupno 5.985) korisnika u dve posmatrane godine dobilo novac za tri ili više projekata**, kao i da je zabeleženo 218 konkursa (skoro četvrtina) na kojima je jedan, pojedinačni korisnik, dobio više od **50% ukupno opredeljenog novca**, ukazuju na potrebu da procena efekata i javna informacija o njoj, budu redovan deo konkursne procedure.

Podaci u bazi upućuju na tendenciju da se kroz javne konkurse zapravo finansira redovan rad medija ili udruženja građana. U nazivu 101 projekta ovo je čak i eksplicitno napisano kao tema projekta. Pored toga, **čak u 2.066 slučajeva tj. 16% nije naveden naziv projekta** za koji je dodeljen novac, tako da postoji osnovana sumnja da su to zapravo redovne, godišnje aktivnosti. Ovakvo finansiranje nije u skladu sa namenom i pravilima javnih konkursa, kroz koje bi novac trebalo da se troši isključivo na konkretne projekte koji doprinose specifičnim ciljevima javnog konkursa.

Takođe, veliki broj konkursa, **čak 560 od 836, nema jasnu, tematski definisanu namenu niti jasno definisan cilj u ispunjavanju javnog interesa**, što zapravo otvara mogućnost finansiranja redovnih aktivnosti.

Broj registrovanih medija i organizacija civilnog društva u registrima Agencije za privredne registre višestruko prevazilazi broj nosilaca projekata predstavljenih u ovoj bazi. U bazama Agencije za privredne registre Srbije upisano je više od 35 hiljada udruženja građana i više od 2.600 medija. Međutim, kako pokazuje ovo istraživanje, oko **6 hiljada njih je zaista i aktivno, tj. učestvuje na konkursima i dobija novac za projekte.** I dodatno, od navedenih gotovo 6 hiljada korisnika, **broj korisnika koji se ponavlja iz godine u godinu je 2.740.** Sve navedeno govori da je potrebno dodatno urediti proces same registracije korisnika, kao i proces ažuriranja registara.

Pandemija korona virusa nije značajno uticala na sprovođenje javnih konkursa niti potrošnju javnog novca za te namene. Baza podataka bila bi obimnija za 19 konkursa koji su poništeni, a u toku istraživanja mapirano je i 12 javnih konkursa, koji su obustavljeni zbog pandemije (od toga, 10 je naknadno realizovano).

2. Preporuke

Za unapređenje transparentnosti

PROAKTIVNOST	Institucije treba samostalno da objavljuju veći broj podataka i dokumenata u vezi sa javnim konkursima.
SISTEMATIZACIJA	Struktura zvaničnih veb prezentacija treba da se uredi tako da sekcija o javnim konkursima bude posebno odvojena, a arhiva složena po godinama.
OTVARANJE PODATAKA	Institucije treba da otvaraju podatke kojim raspolažu. Za početak, Rešenja/Odluke o dodeli novca objaviti u Word ili Excel fajlu. Takođe, na portalu otvorenih podataka data.gov.rs, objavljivati podatke o ovoj vrsti potrošnje.
BAZE PODATAKA	Relevantni registri Agencije za privredne registri treba da budu ažurirani, tako da odražavaju stvarnu sliku aktivnih medija ili organizacija civilnog društva.

Za unapređenje procesa

STANDARDIZACIJA	Konkursna procedura treba da bude jasna i uređena, uključujući proceduru za raspisivanje i objavljivanje poziva, jedinstvene prijavne obrasce, propisane i javne kriterijume za ocenu projekata, jasna pravila o izboru konkursnih komisija, sprečavanja sukoba interesa i mogućnost žalbe.
DOKUMENTACIJA	Tekst javnog poziva kao obavezni element mora da ima navedene minimalne i maksimalne iznose novca koji se odobravaju po projektu. Izgled rešenja/odluke o dodeli novca treba zakonski urediti i standardizovati, tako da ovaj dokument sadrži podatke o podnosiocu/korisniku i njegov matični broj, naziv projekta, iznos dodeljenog novca, siže projekta ili njegove glavne očekivane rezultate.
PARTICIPATIVNOST	Učešće građana i njihovo neposredno izjašnjavanje kroz različite oblike javnih debata treba organizovati tako da doprinesu identifikaciji potreba i lokalizaciji javnog interesa u ova četiri sektora dok bi konkursi bi imali jasnu namenu.
ANALIZA	Evaluacija treba da obuhvati konkursnu proceduru, sprovedene aktivnosti i programski deo projekta, namenski utrošak novca i finansijsku kontrolu.
INFORMISANJE JAVNOSTI	Osim na samom početku, javnost treba da bude obaveštena i o rezultatima projekata i promenama koje je sprovođenje projekta donelo lokalnim zajednicama. Medijski sadržaji treba da budu digitalizovani i široj publici dostupni onlajn, a rezultati projekata civilnog društva predstavljeni kroz model javne prezentacije.

3. Nalazi

3.1 Mediji: Državni novac za propagandu

U ukupnom uzorku istraživanja, medijski konkursi tj. konkursi za javno informisanje, čine jednu trećinu po broju sprovedenih konkursa i gotovo jednu polovinu po sumi potrošenog novca.

U toku 2019. i 2020. godine sprovedeno je ukupno **284 medijskih konkursa - 147 u 2019, i 137 u 2020. godini**, ukupne vrednosti preko **2 milijarde dinara (ukupno 2.726.529.900 dinara, odnosno nešto više od 23 miliona evra)**. Ovim novcem podržano je ukupno 3476 medijskih projekata, koje su realizovali **831 medij i medijske organizacije**.

Prosečna vrednost projekta iznosi **784.387 dinara ili oko 6,5 hiljada evra**, što je duplo više od posečne vrednosti projekta na nivou sva četiri sektora, koja iznosi oko tri hiljade evra.

Najskuplji medijski projekti

Naziv projekta	Korisnik	Godina	Iznos u RSD	u EUR
Javni interes naš prioritet	Radio televizija Novi Pazar doo N. Pazar	2019	45.600.000	386.925
Građani i javni interes na prvom mestu	Radio televizija Novi Pazar doo N. Pazar	2020	45.000.000	382.726
Da se tvoj glas čuje	Radio televizija Belle Amie doo Niš	2020	15.000.000	127.576
U interesu građana	Niška televizija d.o.o. Niš	2020	14.800.000	125.875
Grad kroz TV izlog	Društvo sa ograničenom odgovornošću za radio i televizijsku delatnost radio televizija Rubin Kruševac	2020	14.700.000	125.024

Preko 40% nosilaca dobilo je tri ili više projekata, a rekorder je Novosadska TV koja je dobila tokom poslednje dve godine ukupno 53 projekta. Od ukupno 831 medija koji su dobitnici na konkursima, **njih 554 se ponavlja iz godine u godinu**.

Dobitnici sa najvećim brojem odobrenih projekata



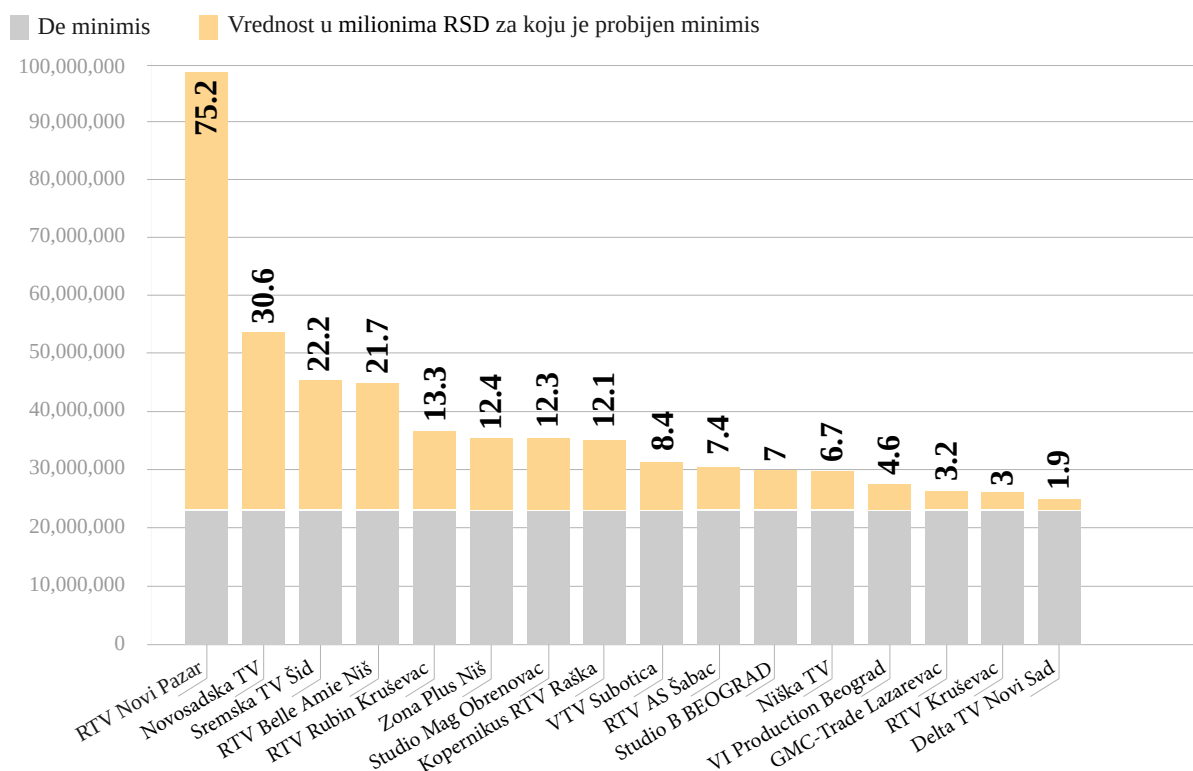
Gotovo sve lokalne samouprave u Srbiji izdvajaju novac za podršku javnom informisanju. U posmatranom uzorku svega 19 lokalnih samouprava nije sprovodilo ove konkurse uopšte, a to su mahom gradske opštine (GO Surčin, GO Zvezdara, GO Palilula Niš, GO Niška Banja, Batočina, Žabari, GO Čukarica, GO Zemun, Rača, Lučani, Grad Kragujevac, GO Barajevo, Sjenica, GO Voždovac, Gadžin Han, GO Vračar, GO Grocka, Bosilegrad, GO Rakovica).

Najviše novca za medijske projekte izdvojile su sledeće uprave:

Grad	Vrednost projekta u RSD	Broj finansiranih projekata
Grad Niš	162.470.000	73
Grad Beograd	161.450.000	73
Grad Novi Pazar	116.720.000	27
Grad Novi Sad	90.816.800	147
Grad Subotica	76.466.000	83
Grad Pančevo	71.850.000	46
Grad Šabac	67.900.000	29
Grad Sremska Mitrovica	57.300.000	61
Grad Kikinda	57.000.000	28
Ruma	55.750.000	52

Javni konkursi deo su šire šeme državne pomoći i kao takvi podložni određenim ograničenjima. Prema pravilima o dodeli državne pomoći, pojedinačni mediji ne bi trebalo da dobiju više od 23 miliona dinara u toku tri uzastopne godine. Naše istraživanje, iako se oslanja na podatke iz dve budžetske godine, pokazuje da je jedan broj medija premašio tu granicu.

Televizije koje su prešle de minimis



Nalazi ove analize dodatno potkrepljuju brojne dokaze iznete prethodnih godina da su mediji koji su svojom uređivačkom politikom bliski trenutnoj vlasti “nagrađeni” državnim novcem. Lokalni elektronski mediji i tabloidna štampa posebno su istaknuti kao dobitnici konkursa, a ujedno u javnosti označeni kao glavni kanali za propagandu vladajuće strukture.

Mediji koji izveštavaju kritički dodatno su obeshrabreni da učestvuju na konkursima, jer su rezultati unapred poznati.

“Imajući u vidu da smo, kada je u pitanju konkurs za Grad Niš, unapred imali informacije ko će koliko para dobiti, naravno mislim na medije koji su bliski vlasti, odustali smo od apliciranja, jer smatramo da na taj način dajemo legitimitet očiglednoj zloupotrebi, koja nema nikakve veze sa javnim interesom.

Na konkursu ministarstva smo recimo dobili ocenu da “nemamo kapacitete za proizvodnju medijskih sadržaja” te smo isto uvideli da je bespredmetno trošiti vreme na pisanje i slanje takvih projekata, jer ti pozivi nemaju za cilj proizvodnju medijskih sadržaja od javnog interesa, već da “pomognu” medije koji su bliski vlastima i da kazne one koji izveštavaju kredibilno.”

Dragan Petković, Južne vesti

Procedura dobra, primena loša

Konkursna procedura uređena je Zakonom o javnom informisanju i medijima i pratećim Pravilnikom. Oba dokumenta predviđaju određeni nivo transparentnosti i zajedničke standarde u primeni konkursa, što nije slučaj sa drugim sektorima, koji su predmet ovog istraživanja.

Obrasci koji se korsite za prijavu na konkurs i izveštavanje o sprovedenim aktivnostima su isti za sve učesnike, bilo da konkurišu na republičkom ili lokalnom nivou; kriterijumi za ocenjivanje kvaliteta projekata su takođe jedinstveni i propisani zakonom; uslovi učešća na konkursu predviđaju da su mediji, koji dobijaju pare na konkursu registrovani u Registru medija. Zakon dodatno precizira namenu potrošnje budžetskih para, a to je podrška javnom interesu u informisanju, tačnije, finansijska podrška projektima i proizvodnji medijskih sadržaja, koji doprinose istinitom, nepristrasnom, pravovremenom i potpunom informisanju. Zbog hroničnog izostanka evaluacije projekata javnost ostaje uskraćena za informacije da li i u kojoj meri je cilj konkursa zaista i ispunjen.

I pored postojanja standardizovane procedure i propisanih pravila, pristup i raspodela novca putem javnih konkursa jedna je od tema najvećeg sporenja u medijskoj zajednici. Prethodinih šest godina, koliko se primenjuje ovaj tip finansiranja, medijska udruženja skupila su pregršt dokaza o nepravilnostima i zloupotrebama, koje ozbiljno narušavaju sprovođenje javnih konkursa. One se kreću od zloupotreba diskrecionih ovlašćenja pri odabiru članova komisije, koje predlažu projekte “prijateljskih” medija, finansiranje tabloidnih medija, nenamenskog trošenja novca i slično.

U odnosu na druge sektore koji su obuhvaćeni istraživanjem (kultura i umetnost, civilno društvo i omladina), podaci o potrošnji u okviru medijskih konkursa mogu da se pronađu u nekoliko javnih, onlajn baza podataka. Svaka od navedenih, je, ipak, nepotpuna i parcijalna, a podaci nisu dovoljno centralizovani. Javnosti su ovi podaci dostupni kroz:

- Registar medija, koji vodi Agencija za privredne registre (APR).
- Registar Komisije za kontrolu državne pomoći, jer su deo šeme državne pomoći.
- Udruženje novinara Srbije, u saradnji sa drugim medijskim i novinarskim organizacijama, održava bazu podataka o konkursima.
- Projektno sufinansiranje medija u Srbiji, Centara za održive zajednice. Deo podataka u ovoj bazi formiran je na osnovu ponovne upotrebe podataka iz te baze.

Novi talas u daljem otvaranju i lakšem pristupu podacima o potrošnji očekuje se sa formiranjem jedinstvene informacione platforme, koja će objediniti podatke o finansiranju javnog informisanja kroz javne konkurse. Ministarstvo kulture, kroz akcioni plan Partnerstva za otvorenu upravu u obavezi je da u naredne dve godine izradi ovu platformu, u okviru obaveze br. 11 ovog akcionog plana.

Zašto je uređenje medijskih konkursa, njihova veća transparentnost i kontrola, suštinsko pitanje za opstanak lokalnih medija u Srbiji, ilustruje i podatak da medijsko tržište vredi nešto više od 200 miliona eura godišnje (4 puta manje nego u Hrvastkoj, na primer) a da gotovo 90% tog novca ode na oglašavanje u nacionalnim medijima.

3.2 Civilno društvo: Podrška za status quo

U bazi se nalaze podaci o ukupno **437 javna konkursa za civilno društvo**. U 2019. bilo je ukupno 239 konkursa, a 2020. godine 198, što je i očekivano s obzirom na epidemiološku situaciju.

Konkursi za udruženja građana čine polovinu svih obrađenih konkursa. Ipak, ukupna suma novca koja je potrošena iznosi oko 35% odnosno 1.835.933.885 dinara ili oko 15,5 miliona evra.

Veliki broj udruženja je podržan putem ovih konkursa, čak 4.047 i preko **6 hiljada projekata (6.635 projekta)**, u toku dve posmatrane godine. Prosečna vrednost pojedinačnog projekta je relativno mala i iznosi **276.704,4 dinara ili oko 2,3 hiljade evra**.

Iako je istraživanjem mapiran relativno veliki broj udruženja, on je i dalje devet puta manji nego broj zvanično registrovanih udruženja pri Agenciji za privredne registre, koji trenutno trenutno iznosi preko 36 hiljada.

Najskuplji pojedinačni projekti uveliko prelaze cifru prosečne vrednosti projekata i to su:

Naziv projekta	Korisnik	Godina	Iznos u RSD	Iznos u EUR
Exit festival 2020	Fondacija Exit	2020	35.000.000	297.676
Program planiranih aktivnosti u 2019. godini u oblasti obnove verskih objekata i razvoj kulturne baštine SPC	Eparhija Timočka – Crkvena opština Zaječar	2019	22.500.000	190.917
Obnova verskih objekata i razvoj kulturne baštine Srpske pravoslavne Eparhije Timočke	Eparhija Timočka – Crkvena opština	2020	21.800.000	185.410
EXIT Festival 2019	Fondacija Exit	2019	14.300.000	121.339
Nema naziva projekta	Udruženje za pomoć mentalno nedovoljno razvijenih osoba Tahir Taša Delić Novi Pazar	2019	13.000.000	110.308

Osim njih, 394 korisnika je imalo tri ili više odobrenih projekata u posmatranom periodu.

Dobitnici sa najvećim brojem odobrenih projekata



Broj udruženja, koji se ponavlja iz godine u godinu je 1.562, što ide u prilog nalazu da se javnim konkursima u velikoj meri podržavaju redovne aktivnosti udruženja, u 79 slučajeva je to i eksplicitno navedeno u nazivu. Pored toga, u 1506 projekata nije naveden naziv. Ovaj nalaz naročito važi za manje lokalne sredine u kojima nema velikog “tržišta” lokalnih organizacija.

Na samom dnu liste nalaze se najjeftiniji projekti, čija vrednost ne prelazi osam hiljada dinara. Postavlja se pitanje, koja vrsta troška je bila pokrivena ovako malom sumom novca i da li je projekat u tom slučaju mogao biti realizovan. Upitan je rad komisija i nadležnih, koji su odobrili ovako male iznose za finansiranje.

Projekti za udruženja podržani najmanjom sumom novca

Naziv projekta	Korisnik	Mesto	Godina	Iznos u RSD	Iznos u EUR
Nema naziva projekta	Panon Feniks Tornjoš	Senta	2020	3.000	26
Pločnik igra	KUD Mladost Gradac	Ćićevac	2020	5.000	43
Udruženje žena „Šidijanke“	Udruženje žena „Šidijanke“	Šid	2020	6.000	52
Udruženje žena „Adaševčanke“ Adaševci	Udruženje žena Adaševčanke Adaševci	Šid	2020	6.000	52
Udruženje žena „Bingulke“ Bingula	Udruženje žena „Bingulke“ Bingula	Šid	2020	6.000	52
Udruženje srpskih vitezova	Udruženje srpskih vitezova	Šid	2020	7.000	60
Zavičajno udruženje „Ivanci“	Zavičajno udruženje „Ivanci“	Šid	2020	7.000	60
Redovna delatnost	Udruženje građana Katai	Mali Idoš	2019	8.000	68
0 éves a zentai bélyeggyűjtő egyesület	Društvo filatelista Senta	Senta	2019	8.000	68
Društvo učitelja „Sima Tomović“ Šid	Društvo učitelja „Sima Tomović“ Šid	Šid	2020	8.000	69
Udruženje žena „Izvor“ Berkasovo	Udruženje žena „Izvor“ Berkasovo	Šid	2020	8.000	69
Prisustvo nasajmu HUNGESPO	Udruženje građana Katai	Mali Idoš	2019	8.000	68

Među zanimljivijim primerima projekata treba istaći raspodelu novca u Irigu i višemilionske projekte kulturno - umetničkog udruženja “Zmaj”. Glavni zastupnik ovog udruženja do 26.07.2017. bio je Stevan Kazimirović, koji je ujedno bio i predsednik Opštine Irig od januara 2015. godine pa do dan danas. Ili raspodelu novca u opštini Šid za 2019. godinu, gde je za finansiranje odobreno više od 60 projekata lokalnih organizacija (ne zna se za koji projekat, jer nema naziva u odluci) sa sumama koje se u proseku kreću od 20 do 50 hiljada dinara, ali na kom je ubedljivo najveći dobitnik Crveni krst sa 11,5 miliona dinara.

Jedna od uočenih nepravilnosti je i dodela novca crkvenim opštinama, verskim odborima, crkvama, manastirima i drugim verskim organizacijama na konkursima koji se raspisuju za organizacije civilnog društva, pa je tako opština Sokobanja tokom dve godine dodelila 2.8 miliona dinara Eparhiji Timočkoj - Crkvena opština Sokobanja za projekat izgradnje parohijskog doma. U opštini Osečina na konkursu za OCD novac je dodeljen Crkvenoj opštini Osečina i Eparhiji Valjevskoj u ukupnom iznosu od million dinara tokom dve godine, ali nije poznato za koji projekat, jer u rešenju nije navedeno.

Među najinspirativnijim su svakako projekti ekološkog udruženja “Potajnica” sa projektom “Organizovanje tradicionalne manifestacije Sabor zetova u kući”, zatim projekat pod nazivom “Da nam osmeh na licu blista, jer u našem kolu sva su deca ista” ili projekat pod nazivom “Ogledalo gradske vlasti i građanske strasti”.

Diskrecione procedure i nedovoljno transparentnosti

Konkursima se, shodno Zakonu o udruženjima, budžetskim novcem podržava čitav spektar raznorodnih društvenih sektora od javnog interesa.

Zakon izlistava oblasti: socijalne zaštite, boračko-invalidske zaštite, zaštite lica sa invaliditetom, društvene brige o deci, zaštite interno raseljenih lica sa Kosova i Metohije i izbeglica, podsticanje nataliteta, pomoći starima, zdravstvene zaštite, zaštite i promovisanja ljudskih i manjinskih prava, obrazovanja, nauke, kulture, informisanja, zaštite životne sredine, održivog razvoja, zaštite životinja, zaštite potrošača, borbe protiv korupcije, kao i humanitarni programi i drugi programi u kojima udruženje isključivo i neposredno sledi javne potrebe.

U ovoj bazi podataka, najčešći dobitnici projekata su “tradicionalna” udruženja penzionera, lovaca/ribolovaca, aktiva žena, kulturno-umetničkih društava, organizacije koje pomažu određenim kategorijama obolelih, udruženja boraca i ratnih veterana. U manjem broju zastupljene su ekološke organizacije, organizacije mladih ili one koje se bave kulturom.

Novac, koji se udruženjima dodeljuje putem javnih konkursa je **opredeljen sa budžetske linije 481 - “dotacije za nevladine organizacije”**. Prethodna istraživanja Građanskih inicijativa i podaci u ovoj bazi, pokazuju da jedan deo novca odlazi organizacijama civilnog društva, dok se takođe, velike sume novca usmeravaju na redovno finansiranje sportskih klubova, verskih zajednica, organizacija Crvenog krsta, pa čak i javnih ustanova, čije finansiranje je predviđeno u okviru zasebno definisane budžetske linije.

Najmanje ili gotovo zanemarljivo malo je organizacija, koje imaju jasnu anti-koruptivnu orijentaciju ili su primarno zainteresovane za kontrolnu ulogu u društvu.

Sami javni konkursi, kao i nazivi podržanih projekata, sugerišu da se radi o izuzetno lokalizovanim projektima, koji su usmereni na specifične grupe u lokalnim zajednicama.

Konkursi su i maksimalno decentralizovani, pa se sama procedura razlikuje od uprave do uprave. Ovakvu slobodu u tumačenju procedura konkursa ostavlja i sama Uredba o sredstvima za podsticanje programa ili nedostajućeg dela sredstava za finansiranje programa od javnog interesa koja realizuju udruženja iz 2018. godine. Ona daje samo opšte smernice lokalnim samoupravama o ciljevima konkursa, potpunu slobodu u formiranju komisija i kriterijuma za ocenjivanje projekata.

Upravo ova mogućnost diskrecionog odlučivanja otvara put raznim zloupotrebama, a u poslednjih nekoliko godina, primetna je pojava tzv. GONGO ili PONGO organizacija, koje zapravo osniva i kojima upravlja vladajuća struktura i koje su stvorene sa ciljem da menjaju tok javne debate, stvaraju privid dijaloga vlasti i civilnog društva, daju eksplicitnu podršku akcijama vlasti ili pak negiraju nalaze i kritike anti-korupcijskih organizacija.

Pravila o praćenju i evaluaciji projekata predviđaju dostavljanje izveštaja o realizaciji i kontroli namenske potrošnje novca, a uz to i monitoring posete organizacijama. Međutim, tokom istraživanja nigde u javnom domenu **nije bilo dostupnih izveštaja o kvalitetu realizacije projekata.**

Transparentnost i praćenje podataka o konkursima trebalo bi da bude olakšano i njihovim **centralizovanom objavljivanjem na sajtu e-uprave**, što je jedan od zahteva i same Uredbe. Međutim, trenutni obim podataka na ovom portalu je veoma skroman, što znači da uprave zapravo nemaju praksu objavljivanja podataka na e-upravi.

Osim toga, postojala je inicijativa Kancelarije za saradnju sa civilnim društvom da u otvorenom, elektronskom formatu objavljuje kalendar planiranih javnih konkursa za finansiranje projekata i programa udruženja iz budžeta. Međutim, kako je Kancelarija formiranjem nove Vlade prestala da postoji i pripojena novoformiranom Ministarstvu za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog, tako je i aplikacija prestala da se ažurira. Ipak, ni ova aplikacija nije davala podatke o samoj potrošnji, već samo o planiranim konkursima u toku godine.

3.3 Kultura: Na marginama javnog interesa

U bazi podataka nalazi se **105 realizovanih konkursa**, koji su usmereni na podršku projektima kulture i umetnosti, a koji se sprovode na osnovu Zakona o kulturi. Istraživanje pokazuje da je za ove namene u lokalnim samoupravama ukupno potrošeno **708.466.294 dinara ili nešto više od 6 miliona evra**. Suma novca gotovo da se nije menjala u dve godine, koje su obuhvaćene uzorkom - u 2019. potrošeno je 354.301.064 dinara, a u 2020. godini 354.165.230 dinara.

Kroz konkurse je podržano **2692 projekta i 1511 njihovih nosilaca**. Prosečna vrednost projekta je **263.175 dinara, odnosno nešto više od 2 hiljade evra**.

Najskuplji projekti u kulturi

Naziv projekta	Korisnik	Mesto	Godina	Iznos u RSD	Iznos u EUR
Novosadske muzičke svečanosti- Nomus 2020	Muzička omladina Novog Sada	Novi Sad	2020	12.000.000	102.061
Novosadske muzičke svečanosti- Nomus 2019	Muzička omladina Novog SADA	Novi Sad	2019	12.000.000	101.823
Festival EXIT 2019	Fondacija EXIT	Novi Sad	2019	10.000.000	84.852
Dugometražni igrani film Očevi slobode	Preduzeće za izdavaštvo, kinematografiju i usluge u oblasti prometa ZILLION FILM doo Beograd (Stari Grad)	Novi Sad	2019	10.000.000	84.852
Festival EXIT 2020	Fondacija EXIT	Novi Sad	2020	10.000.000	85.051
Liberta- rađanje grada	CORSO2021 doo Novi Sad	Novi Sad	2020	8.000.000	68.041
Podsticaji kulturnom i umetničkom stvaralaštvu, negovanju tradicionalnih kulturnih sadržaja i razvoj amaterskog stvaralaštva od javnog interesa građana opštine Aleksandrovac	Kulturno prosvetna zajednica ŽUPA, Aleksandrovac	Opština Aleksandrovac	2020	5.500.000	46.778

Ukupno 242 korisnika su dobila sredstva za tri ili više projekata, među njima prednjače organizacije i ustanove sa teritorije Vojvodine:



Nasuprot njima, postoji i 26 projekata čija vrednost ne prelazi 17 hiljada dinara, a među njima je 17 projekata koji vrede manje od 10 hiljada dinara. Postavlja se pitanje dometa konkursa, gde su projekti podržani ovako malim novcem.

Najjeftiniji projekti u kulturi

Naziv projekta	Korisnik	Mesto	Godina	Iznos u RS
Rekonstrukcija obodnog zida pri manastiru vadeenje presvete Bogorodice u Drenči	Eparhija Źička – crkvena opština manastira u Drenči	Aleksandrovac	2020	5.000
Veće folkloru pored Zapadne Morave	Udruženje folkloru i narodnog stvaralaštva “Dukati” Čačak	Grad Čačak	2019	10.000
Nema naziva projekta	Udruženje žena “Novo Orahovo”	Bačka Topola	2019	10.000
Svečana akademija na Svetski dan mira, 21.septembra, 55 godina razvoja kruševačkog mirotvornog pokreta	Udruženje građana Asocijacija za kulturu mira, toleranciju i Muzej mira Kruševac	Grad Kruševac	2019	10.000
Nema naziva projekta	Rona - društvo za negu tradicije i ekologije	Bačka Topola	2019	10.000
Nema naziva projekta	Udruženje Origo	Bačka Topola	2019	10.000
Nema naziva projekta	Slovački kulturni centar Bajša	Bačka Topola	2019	10.000
Muzikom za Bečej	Gradski orkestar beus Bečej	Bečej	2019	10.000
U-bitu vreme	Čedomir Cicović	Grad UŹice	2019	10.000
Nema naziva projekta	Udruženje lokalnih ombudsmana Srbije	Bačka Topola	2019	10.000
Nema naziva projekta	HOR “Kantus Firmus”	Bačka Topola	2019	10.000
Nema naziva projekta	Suvereni vojni red Jerusalimskog hrama - OSMTJ Srbija	Bačka Topola	2019	10.000
Nema naziva projekta	Opštinska unija Bačka Topola	Bačka Topola	2019	10.000
Pametna žena	Marija Karadarević	Grad UŹice	2019	10.000
Promocija turizma Opštine Bečej kroz izradu i promociju suvenira i rukotvorina	Udruženje Diližansa	Grad UŹice	2019	10.000
Projekat štampanja Zbornika Ljubav i vino – večita inspiracija	Ekolina - Ekološka likovna naučna asocijacija	Grad Kruševac	2019	10.000

Ministarstvo kulture - glavni izvor novca za konkurse u oblasti kulture

Za kulturu u Srbiji izdvoji se nešto **manje od 1% godišnjeg budžeta (0,73% u 2020. godini)** i ovo ulaganje države jedno je od najmanjih ulaganja u sektor kulture u regionu. Najveća suma novca troši se kroz budžet Ministarstva kulture i informisanja, oko 10 milijardi dinara godišnje. Ukupna budžetska izdvajanja lokalnih samouprava višestruko su manja od budžeta Ministarstva.

Opšti trendovi u velikoj meri preslikani su i u podacima ove baze, u kojima se čita skromno ulaganje u javne konkurse za kulturu.

Osim toga, relativno mali broj projekata i javnih konkursa, koji se nalazi u ovoj bazi posledica je i činjenice da su brojni projekti kulture i umetnosti (a naročito kulturnih i tradicionalnih manifestacija) u dobrom delu finansirani kroz šemu podrške udruženjima građana. U bazi postoji bar **230 konkursa** takvih konkursa koji su posvećeni očuvanju kulture i tradicije, kulturnim manifestacijama i festivalima.

Drugo moguće objašnjenje je da lokalne samouprave već budžetski finansiraju ustanove kulture na svojoj teritoriji ili da nemaju adekvatne lokalne akcione planove za kulturu, pa samim tim ni osnov za raspisivanje ovog tipa konkursa.

U sektorima, koji su praćeni ovim istraživanjem, projekti kulture i umetnosti su najraznolikiji. Svaka lokalna samouprava ima pravo da sprovede konkurs po sopstvenoj proceduri, u skladu sa ciljevima koje sama postavi.

Zakon o kulturi omogućava ovu vrstu pristupa. U članu 6. ovog zakona izlistava se preko 20 tačaka, koji obuhvataju opšti interes u kulturi (na primer, zaštita kulturnog nasleđa, podsticanje savremenog stvaralaštva, upotreba kulturnih dobara, dostupnost kulturnih sadržaja i istraživanja u kulturi ui slično), koji može biti finansiran putem javnih konkursa.

Zakon dalje navodi da AP Vojvodina i lokalne samouprave “u cilju staranja o zadovoljavanju potreba građana u kulturi na svojoj teritoriji, donosi plan razvoja kulture u skladu sa zakonom i Strategijom, a za koji se sredstva za finansiranje obezbeđuju u budžetu jedinice lokalne samouprave”.

Raznorodni subjekti imaju pravo učešća (fizička lica i pravna lica, ustanove, udruženje građana i sl.). U uzorku ovog istraživanja među korisnicima projekata dominiraju **udruženja građana (1263), preduzetnici (69), fizička lica, radnici u kulturi (56), društva sa ograničenom odgovornošću (36) i ustanove (30)**.

Oblasti kulturne delatnosti takođe su vrlo razgranate, ima ih 15 navedenih u članu 8 Zakona o kulturi. Shodno tome i tematske oblasti obuhvaćene istraživanjem variraju od muzičke, likovne, pozorišne, audio-vizuelne umetnosti, do savremenih oblika umetnosti i kulture i bibliotičke delatnosti i izdavaštva.

Kao što je navedeno u glavnim zaključcima istraživanja i u ovom sektoru izostaje evaluacija postignutog i efekata na ispunjavanje ciljeva u kulturi.

Ni nepravilnosti nisu izuzetak. Na primer, prema prethodnoj analizi Nezavisne kulturne scene Srbije (NKSS), javni konkurs Sekretarijata za kulturu Grada Beograda objavljen u proleće 2019. godine, pokazao je nepoštovanje propisane procedure i visok nivo netransparentnosti rada komisije. Imena članova/ica komisija nisu objavljena, lista odbijenih projekata i obrazloženje za odobrene projekte nisu objavljeni, a podržan je veliki broj „sumnjivih” programa, koje su sprovele OCD osnovane nakon isteka roka za podnošenje prijava ili su ih sprovodila pravna lica, **koja nisu nisu registrovana za delovanje u oblasti kulture**.

3.4 Mladi: Bez prava na prigovor

U ovoj bazi, najmanji broj konkursa posvećen je specifično mladima i sprovođenju omladinskih politika i broji svega 10. Ukupno je dodeljeno **19.009.076 dinara, odnosno oko 161 hiljada evra, u toku dve godine.**

Broj korisnika je **92**, a prosečna vrednost projekta je **202.224,2 dinara, ili oko 1.700 evra.**

U projektima za mlade postoji značajna razlika u potrošnji novca u dve posmatrane godine - u 2019. godini potrošeno je oko 15 miliona dinara, a u 2020. gotovo 5 puta manje (oko 3,6 miliona dinara).

Razlog ovako malom broju javnih konkursa i podržanih projekata verovatno leži u činjenici da je značajan broj omladinskih projekata podržan kroz konkurse udruženja građana, **njih bar 200** je predstavljeno u ovoj bazi.

Osim toga, veliki broj lokalnih samouprava ima osnovane Kancelarije za mlade, koje su zadužene za sprovođenje politika i programa za mlade, te je zato broj konkursa manji.

Zakon daje preporuku lokalnim samoupravama da raspisuju ovu vrstu konkursa, ali ne i obavezu, što su mnoge od njih iskoristile kao osnov za nesprovođenje.

Među pet najskupljih projekata svega jedan prelazi milion dinara, a tri su sa konkursa za mlade u Nišu.

Top 5 najskupljih projekata

Naziv projekta	Korisnik	Godina	Iznos u RSD	Iznos u EUR
CRAM – Program radne prakse za mlade u Ivanjici	Centar za radno angažovanje Ivanjica	2020	1.187.550	10.101
Izviđaštvo za sve mlade	Savez izviđača grada Niša	2019	999.873	8.485
Festival hip-hop kulture Dođi na Amfi ‘ vol. 8	Klub za osnaživanje mladih 018	2019	949.977	8.061
Druga strana filma - festival filmske muzike	Udruženje građana Navisos	2019	650.097	5.517
Omladinski aktivizam u Mačvanskim selima	Udruženje “Sava mačva” Mačvanska Mitrovica	2020	500.000	4.243

Nasuprot njima, najjeftiniji projekti podržani kroz omladinske konkurse ne prelaze 50 hiljada dinara.

Najskuplji projekti u kulturi

Naziv projekta	Korisnik	Mesto	Godina	Iznos u RSD	Iznos u EUR
Uključi se i ti	Odred izviđača "Boško Palkovljević Pinki" S. Mitrovica	Sremska Mitrovica	2019	20.000	170
Nema naziva projekta	UG Đusi Kupusina	Apatin	2019	30.000	255
Sadnice za maturante – maturanti ozelenjavaju grad	Udruženje ruralni centar Sova iz Sremske Mitrovice	Sremska Mitrovica	2019	30.000	255
On liajn bezbedni	Žensko udruženje Kolubarskog okruga	GO Lazarevac	2019	36.200	308
"PLAY PLATE"	UG solidarnost S. Mitrovica	Sremska Mitrovica	2019	40.000	340
Mladi protiv droge	UG Alka S. Mitrovica	Sremska Mitrovica	2019	40.000	340
Pokreni promenu u sebi	Centar za edukaciju kulturu i izdavaštvo KOP	GO Lazarevac	2020	40.000	341
Stop trgovini ljudima	Crveni krst Srbije - Crveni krst Kruševac	Grad Kruševac	2020	49.000	417

Samo dve organizacije su dobile podršku za više od jednog projekta, to su Centar za afirmaciju dece i omladine Veliki Crljeni (2 projekta) i Mladi zaslužuju najbolje (takođe 2 podržana projekta).

Javni konkursi su raspisani za različite tematske oblasti relevantne za mlade, od obrazovanja i zapošljavanja do zdravlja, bezbednosti, učešća u donošenju odluka i slično.

Lokalne samouprave, bez adekvatnog plana za podršku mladima

Nacionalna strategija za mlade daje glavni opšti, zakonodavni okvir za funkcionisanje omladinskog sektora i omladinskih politika. Strategiju prevashodno sprovodi Ministarstvo omladine i sporta, a zatim i AP Vojvodina i jedinice lokalne samouprave.

Konkursno finansiranje u ovoj oblasti uređeno je posebnim Pravilnikom (Pravilnikom o finansiranju i sufinansiranju programa i projekata od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora), i sprovodi se po posebnoj proceduri. Najvažnija odlika ovog "posebnog režima" je to što u konkursima iz ove oblasti nije predviđeno pravo prigovora. Tako, ukoliko učesnici konkursa raspisanog po ovim pravilima posumnjaju da je došlo do nepravilnosti tokom postupka odlučivanja, nemaju na raspolaganju ovaj žalbeni mehanizam.

Na sugestiju Građanskih inicijativa da se izmena ovog pravilnika uvođenjem mehanizma prigovora uključi u Akcioni plan za sprovođenje inicijative Partnerstvo za otvorenu upravu u Republici Srbiji za period 2020-2022. godine, Ministarstvo omladine i sporta je iznelo mišljenje da bi to bilo u nesaglasnosti sa Zakonom o opštem upravnom postupku, te da ne samo da neće menjati svoj Pravilnik kako bi uveli mogućnost prigovora, već da treba preispitati sve druge akte koji uređuju konkursno finansiranje, a gde je opcija prigovora predviđena.

Lokalne samouprave, shodno Zakonu o mladima, treba da se staraju o *“unapređivanju društvenog položaja mladih i stvaranju uslova za ostvarivanje potreba i interesa mladih u svim oblastima, koje su od interesa za mlade”*. Lokalne samouprave, dodatno, treba da usvoje sopstvene lokalne akcione planove za sprovođenje Strategije za mlade i da o njenoj ispunjenosti izveštavaju Ministarstvo.

Kancelarija za mlade treba da bude centralno mesto lokalne samouprave, koje sprovodi aktivnosti vezane za akcioni plan, kao i da bude servis mladih u toj lokalnoj zajednici. Kako pokazuju podaci KOMS, do septembra 2019. godine, **137 jedinica lokalne samouprave otvorilo je kancelariju za mlade**. Isto istraživanje dodatno pokazuje, a i nalaz je ovog istraživanja, da većina lokalnih samouprava zapravo **ne raspisuje konkurse za mlade** i da su izdvajanja manja od **0,1% ukupnog budžeta**.

Kako pokazuju podaci, budžet **Ministarstva omladine i sporta glavni je izvor za podršku javnim konkursima za mlade**, jer budžet koji se ovim putem rasporedi višestruko je veći od izdvajanja lokalnih samouprava. Sa budžetske linije ovog Ministarstva u 2020. potrošeno je i **18 miliona dinara za projekte lokalnih samouprava**, koje su uz udruženja mladih i njihovih saveza i naučno-istraživačkih instituta, mogući korisnici sredstava.

“Organizacije za mlade i organizacije mladih, koje su aktivne u manjim sredinama i koje imaju skromne resurse i kapacitete, ne mogu da odnesu pobedu u konkurenciji „velikih igrača“ u omladinskom sektoru na konkursima Ministarstva omladine i sporta, te je u tom smislu pozitivno to što se na konkursima lokalnih samouprava daje prilika ovim organizacijama da apliciraju i dobiju novac. U pojedinim lokalnim samoupravama se išlo i korak dalje, pa su pravo učešća na konkursu imale i neformalne grupe mladih, što je pohvalno i omogućava veću participativnost mladih. Ipak, nalazi istraživanja ukazuju na to da lokalne samouprave sve manje novca opredeljuju za oblast omladine i da je za očekivati da će se broj konkursa na lokalnom nivou smanjivati, ukoliko ne usledi izmena zakonodavnog okvira.”

Petar Đurović, istraživač i član organizacija Tim 42 Leskovac

Sektor omladine, takođe, pati od nedostatka transparentnosti i evaluacije postignutog. Veoma teško se, u javnom domenu, mogu naći rešenja o formiranju komisije, koja odlučuje o projektima, zapisnici o radu komisije, kriterijumi za izbor članova komisije i slično. U javnom domenu nema ni izveštaja o evaluaciji, rezultatima i uspešnosti realizacije ovog tipa projekata.

4. Put otvaranja podataka

Podaci u bazi prikupljeni su na osnovu pretrage zvaničnih veb prezentacija gradova i opština. Uz to, na adrese svih **169 lokalnih samouprava** poslali su zahtevi za slobodan pristup informacijama od javnog značaja početkom februara 2021. godine kao prvi nivo kontrole podataka, koje smo prikupili putem veb prezentacija.

Zahtevom su traženi podaci o broju raspisanih konkursa tokom 2019. i 2020. godinu po sektorima, tekst javnog poziva, rešenja o formiranju komisije koja je odlučivala o dodeli novca, kao i rešenja/odluke o dodeli novca. Tražili smo da nam se za svu dokumentaciju, koja je javno objavljena, dostavi direktni link, a u slučaju da nije javno dostupna da nam se pošalje u otvorenom formatu.

Od ukupno 169 uprava gotovo trećina, **41, nije odgovorila na naš zahtev u roku**, koji je definisan zakonom.

Kvalitet odgovora varira od uprave do uprave. Kada govorimo o otvorenim podacima svega **19% JLS** je dostavilo tražene podatke u Word dokumentima, koji nisu bili skenirani ili kopirani. Ukupno **32 uprave su dostavile podatke u otvorenom formatu**: *Batočina, Beočin, Blace, Bojnik, Boljevac, Čoka, Crna Trava, Despotovac, GO Crveni krst Niš, Golubac, Grad Pirot, Grad Prokuplje, Grad Šabac, Grad Sremska Mitrovica, Grad Užice, Indija, Koceljeva, Kovin, Kuršumlija, Lajkovac, Lučani, Majdanpek, Novi Kneževac, Odžaci, Osečina, Raška, Sečanj, Senta, Šid, Sokobanja, Vrbas i Žabari.*

U ukupno 10 slučajeva smo dobili i kombinovane odgovore, deo dokumentacije je bio u otvorenom formatu, a deo skeniran.

Nažalost, većina zaposlenih u javnoj upravi još uvek smatra da dokument nije validan ukoliko na njemu nema pečata, kao i da su takvi otvoreni fajlovi podložni manipulacijama i izmenama od strane lica kojima se dostavljaju. Ukupno 84 uprava je tražene podatke dostavilo u skeniranom ili kopiranim formatu ili nas uputilo na sajt.

Iako smo tražili da nam uprave dostave validne linkove ka dokumentaciji, zanimljivo je da se dešavalo da i njih pošalju u skeniranom dokumentu, pa su zbog toga istraživači morali ručno da ih prekucavaju, što je dodatno otežalo proces prikupljanja i unosa podataka. Neretko se dešava da linkovi ne rade, da je na starom linku samo prikazana nova dokumentacija, a ona od ranijih godina uklonjena i da ne postoji arhiva, tako da nije bilo moguće pristupiti dokumentaciji.

Sve ovo govori u prilog tome da su naše institucije još uvek zatvorene.

5. Metodologija

Cilj istraživanja je praćenje potrošnje i utvrđivanje osnovnih činjenica o javnim konkursima u sektoru medija i javnog informisanja, kulture i umetnosti, organizacija civilnog društva i omladine, te sagledavanje transparentnosti i zakonitosti u njihovom sprovođenju.

Inicijalni uzrak obuhvata javne konkurse, koje raspisuju i sprovode:

- Nacionalni nivo vlasti - 21 ministarstvo u Vladi Republike Srbije
- Pokrajinski nivo vlasti - 12 sekretarijata APV i
- Lokalni nivo vlasti - 169 jedinica lokalne samoprave bez Kosova u različitim sektorima od javnog interesa (mediji, OCD, kultura, omladina).

Istraživanje je sprovedeno u dve faze. U prvoj su istraživači pregledali zvanične veb prezentacije institucija iz uzorka i prikupili dokumentaciju o javnim konkursima, koja je bila dostupna. Paralelno sa pretragom sajtova, u drugoj fazi BIRN je poslao zahteve za slobodan pristup informacijama od javnog značaja svim institucijama iz uzorka, kojima smo tražili: podatke o tome da li je organ vlasti raspisao javne konkurse tokom 2019. i 2020. godine i ako jeste koje, da li su objavljene informacije na sajtu i ako jesu direktan link ka dokumentaciji. Takođe, ukoliko te informacije iz bilo kog razloga nisu javno dostupne, traženo je da se u elektronskom otvorenom formatu dostavi nedostajuća dokumentacija. Zahtevi su poslani kao prva mera kontrole, sa ciljem da se dobije kompletna informacija o broju raspisanih konkursa, da se dopune nedostajući podaci predviđeni za unos, da se utvrdi da li su sve informacije o javnim konkursima objavljene i dostupne na veb prezentacijama institucija, kao i da li su informacije objavljene na veb stranicama potpune i tačne.

Konkursi, koji su ušli u analizu, birani su na osnovu sledećih kriterijuma:

1. da pripadaju sektorima, koji su u fokusu projekta,
2. da podrazumevaju kompletnu konkursnu proceduru - podrazumevaju projektne, tematske celine, odgovaraju na postavljen cilj konkursa, imaju konkursne obrasce (prijavu na konkurs, budžet, narativne i finansijske izveštaje), konkursnu komisiju i sl. i
3. raspisani su i sprovode se na osnovu sledećih relevantnih zakona:
 - Zakona o javnom informisanju i medijima (kao i Pratećeg Pravilnika o sufinansiranju projekata za ostvarivanje javnog interesa u oblasti javnog informisanja),
 - Zakona o udruženjima i prateće Uredbe o sredstvima za podsticanje programa ili nedostajućeg dela sredstava za finansiranje programa od javnog interesa koji realizuju udruženja,

- Zakona o mladima (i pratećeg Pravilnika o finansiranju i sufinansiranju programa i projekata od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora),
- Zakona o kulturi (i prateće Uredbe o kriterijumima, merilima i načinu izbora projekata u kulturi koji se finansiraju i sufinansiraju iz budžeta Republike Srbije, autonomne pokrajine, odnosno jedinica lokalne samouprave).
- Takođe, uzorkom treba obuhvatiti i uredbe i pravilnike lokalnih samouprava koje su ekvivalent nacionalnom zakonodvstvu (pre svega se misli na posebne podzakonske akte u vezi sa konkursima za udruženja i kulturu).

6. O projektu

7.1 Zašto ovo radimo?

Naš cilj je da utičemo na povećanje transparentnosti podataka o javnim konkursima jer upravo ovaj mehanizam, kroz koji se troše velike sume budžetskog novca, treba da obezbedi finansiranje projekata od javnog interesa. O ovoj potrošnji se **malo zna u javnosti**, jer **ne postoje sistematizovani i dostupni, otvoreni podaci centralizovani u jedinstvenoj bazi**. Takođe, ni sama konkursna procedura i dokumentacija nije dovoljno ujednačena. Sve ovo otežava analizu efekata tj. da li finansirani projekti zaista doprinose javnom interesu i čine naše društvo boljim za sve građane.

7.2 Koje probleme želimo da rešimo?

Izradom ove do sada **najobimnije baze podataka o javnim konkursima** želimo da podstaknemo državne organe **da objavljuju podatke o javnoj potrošnji u otvorenom formatu**, jer će to olakšati analizu celokupnog procesa i njegovih efekata. Otvaranjem ovih podataka lakše će moći da se uoče bilo kakve nepravilnosti, kao i dobre prakse, olakšaće se evaluacija završenih projekata, a sve zajedno to će **doprineti boljem planiranju narednih ciklusa javnih konkursa**.

Želimo da javni konkursi, kao glavni izvor finansiranja lokalnih medija, organizacija civilnog društva, kao i onih koje se bave kulturom i omladinom, **budu transparentniji, fer i jednako dostupni za sve učesnike kao i da odgovaranju na realne potrebe građana**.

Želimo da **ujednačimo konkursnu proceduru i dokumentaciju** tako da ona bude jedinstvena bez obzira da li govorimo o konkursima u sektoru medija i informisanja, kulture i umetnosti, omladine ili organizacija civilnog društva.

Svi naši predlozi za unapređenje javnih konkursa naslanjaće se na rezultate analize podataka iz istraživanja, koje sprovodimo na uzorku 169 jedinica lokalne samouprave, 12 sekretarijata Autonomne Pokrajine Vojvodine i 21 ministarstvu Republike Srbije.

Projekat “*Javno o javnim konkursima*” partnerski sprovode Balkanska istraživačka mreža - BIRN Srbija i Građanske inicijative, uz finansijsku pomoć Ambasade Velike Britanije u Beogradu i predviđeno je da traje do aprila 2022. godine.

7.3 Ko smo mi?

Projekat “*Javno o javnim konkursima*” okupio je tim posvećenih profesionalaca, koji imaju dugogodišnje iskustvo u praćenju javnih konkursa u različitim sektorima.

Članovi našeg istraživačkog tima su:

- 15 istraživača, koji dolaze iz sektorskih lokalnih i nacionalnih organizacija, koji su zaduženi za prikupljanje dokumentacije o javnim konkursima i unos podataka u posebno dizajniranu aplikaciju:
 - *Aleksandar Đekić, Bečejsko udruženje mladih Bečej*
 - *Aleksandar Milijašević, Dijalog Valjevo*
 - *Aleksandar Prica, Duga Šabac*
 - *Bojana Vlajović Savić, Res Publica Kragujevac*
 - *Borka Stojić, Udruženje građana kuda.org Novi Sad*
 - *Dejan Dobrašinović,*
 - *Dragan Đorđević, Odbor za ljudska prava Niš*
 - *Dragana Matović, Ekološko udruženje Avalon Vršac*
 - *Marijana Mitrović,*
 - *Miroslav Tamburić, Forca Požega*
 - *Petar Đurović, Tim 42 Leskovac*
 - *Sead Biberović, Urban In Novi Pazar*
 - *Slaviša Milanov, Udruženje građana Emblema Dimitrovgrad*
 - *Smiljka Jurasović, Udruženje građana Negotin-Majdanpek-Kladovo-Bor- „NE-BO“*
 - *Zorica Miladinović, Udruženje građana Kutija Niš*
- **Tanja Maksić**, BIRN Srbija na poziciji glavnog istraživača zadužena za izradu metodologije, mentorsku podršku istraživačima i pisanje finalnog izveštaja;
- **Lada Vučenović**, BIRN Srbija na poziciji koordinatorke istraživanja, zadužena za redovnu komunikaciju sa članovima istraživačkog tima, tehničku podršku za unos podataka, komunikaciju sa ostalim učesnicima na projektu i/ili spoljnim saradnicima i kontrolu podataka;
- **Miodrag Marković**, BIRN Srbija na poziciji specijaliste za konverziju dokumenata i automatizaciju procesa unosa podataka i
- **Duško Medić**, Centar za održive zajednice, zadužen za obradu, analizu podataka u R programu.

Uz istraživački imamo i tim koji vodi koaliciju za zagovaranje “OKO javnih konkursa”:

- **Dragoslava Barzut**, Građanske inicijative, na poziciji koordinatorke rada koalicije, zadužena za sveukupnu koordinaciju rada koalicije i zagovaračkih aktivnosti, monitoring i izveštavanje.
- **Ivana Teofilović**, Građanske inicijative, na poziciji glavne istraživačice javnih politika, zadužena za istraživanje, koordinaciju i mentorstvo u okviru zagovaračke komponente projekta.
- **Tara Petrović**, Građanske inicijative, na poziciji istraživačice pripravnice, zadužena za podršku u istraživanju i koordinaciji rada koalicije, izradi izveštaja i zagovaračkih akcija.

Analiza podataka o javnim konkursima u sektorima informisanja, civilnog društva, omladine i kulture nastala je u okviru projekta “Javno o javnim konkursima” koji partnerski sprovode Balkanska istraživačka mreža - BIRN Srbija i Građanske inicijative, uz finansijsku pomoć Britanske ambasade u Beogradu.

Autori: Tanja Maksić, Lada Vučenović
istraživački timu okviru projekta “Javno o javnim konkursima”

Statistička analiza podataka: Duško Medić

Urednik: Dragana Žarković Obradović



Ova izveštaj je nastao uz podršku Britanske ambasade u Beogradu.

Njegov sadržaj je isključivo odgovornost BIRN Srbije i ne odražava nužno stavove Britanske ambasade u Beogradu.